

Mirosława Parlak, Elżbieta Zyzik

Zainteresowania a spędzanie czasu wolnego przez uczniów klas trzecich szkoły podstawowej (komunikat z badań)

Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce : kwartalnik dla nauczycieli nr 3, 63-66

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Bibliografia:

- Ciosek J., *Czas wolny ucznia w środowisku miejskim*, Katowice 1993.
Czas wolny małych dzieci w rodzinie, „Życie Szkoły” 2004, nr 2.
 Dąbrowski Z., *Czas wolny dzieci i młodzieży*, Warszawa 1986.
 Kamiński A., *Wychowanie nowoczesne*, Warszawa 1990.
Stosunek rodziców do czasu wolnego, „Lider” 1991, nr 6.
Wpływ rodziny na wykorzystanie czasu wolnego, „Życie Szkoły” 2002, nr 3.
Wpływ środowiska rodzinnego na jakość i organizację czasu wolnego, „Nauczyciel i Szkoła” 1998, nr 1.

dr Mirosława Parlak
 dr Elżbieta Zyzik
 Instytut Edukacji Szkolnej
 Akademia Świętokrzyska w Kielcach

ZAINTERESOWANIA A SPĘDZANIE CZASU WOLNEGO PRZEZ UCZNIÓW KLAS TRZECICH SZKOŁY PODSTAWOWEJ (KOMUNIKAT Z BADAŃ)

W dzisiejszej szkole zbyt mało uwagi przywiązuje się do rozwijania zainteresowań, które pełnią istotną rolę w życiu młodego człowieka. Mają one wpływ na rozwój dziecka oraz efektywność jego działań. Stanowią niezastąpioną siłę w poznawaniu świata, poszerzają horyzonty, stymulują ludzką aktywność, nadają działaniu cechę twórczą. Zainteresowania są źródłem motywacji, które pobudzają człowieka do działania zgodnie z jego pragnieniami, szczególnie w sytuacji, kiedy istnieje możliwość swobodnego wyboru.

Termin *zainteresowania* nie jest rozumiany jednoznacznie, różnorodność definicji zawartych w literaturze psychologicznej i pedagogicznej wskazuje na ich skomplikowaną naturę, na różnorodność czynników mających wpływ na ich kształtowanie. Według A. Guryckiej „zainteresowanie to względnie trwała obserwowalna dążność do poznawania otaczającego świata, przybierająca postać ukierunkowanej aktywności poznawczej o określonym nasileniu, przejawiająca się w selektywnym stosunku do otaczających zjawisk”¹.

¹ A. Gurycka, *Rozwój i kształtowanie zainteresowań*, Warszawa 1978, s. 33.

Treści, zakres i dojrzałość zainteresowań uzależnione są od szeregu ogólnych czynników rozwojowych. E. Hurlock pisze, że „aby zrozumieć, jak ważną rolę odgrywają zainteresowania w życiu dziecka, należy poznać cechy charakterystyczne zainteresowań dziecięcych oraz uświadomić sobie, czym różnią się od zainteresowań ludzi dorosłych”². Według autorki zainteresowania:

- Rozwijają się równolegle z rozwojem fizycznym i umysłowym, podlegają zmianom w miarę rozwoju fizycznego i umysłowego, są bardziej stale w okresach zwolnionego tempa rozwoju i gdy zostaje osiągnięty dojrzały jego poziom.
- Zależą od gotowości do uczenia się, nie ukształtują się, zanim dziecko nie osiągnie stanu dojrzałości fizycznej i umysłowej.
- Zależą od możliwości uczenia się. Okazji do uczenia się dostarcza dzieciom środowisko oraz przykład zainteresowań innych osób – zarówno rówieśników, jak i dorosłych, z którymi dzieci są związane.
- Zależą od wpływów kulturowych. Rodzice, nauczyciele oraz inne osoby dorosłe dostarczają dziecku okazji do nabywania tych zainteresowań, które dana grupa kulturowa uznaje za odpowiednie, ograniczając tym samym okazje przyswojenia sobie zainteresowań uważanych w tej grupie za niewłaściwe.
- Mają zabarwienie emocjonalne, czyli afektywny aspekt zainteresowań, determinuje ich siłę. Ujemny ładunek uczuciowy osłabia zainteresowania, a dodatni je wzmacnia.

Zainteresowania pełnią więc istotną rolę w życiu młodego człowieka. Pojawiają się zatem pytania: czy kryzys wartości, jaki dostrzec można w ostatnich czasach w naszym społeczeństwie, pociąga za sobą również kryzys zainteresowań człowieka? Czy nauczyciele posiadają wiedzę na temat zainteresowań współczesnych uczniów, czy przywiązują wagę do ich poznania? Czy znają szczególne talenty i zdolności swoich uczniów, które można poznawać poprzez ich zainteresowania? Czy są w stanie pokierować indywidualnym rozwojem każdego z nich?

Pytania te zainspirowały autorki do podjęcia badań, których celem było wzbogacenie wiedzy na temat zainteresowań uczniów klas trzecich szkoły podstawowej. Poddano analizom również związek zainteresowań uczniów ze spędzaniem przez nich czasu wolnego.

Badania przeprowadzono na próbie 130 uczniów mieszkających w mieście.

W pierwszej kolejności zapytano badanych uczniów, czym zajmują się w czasie wolnym po zajęciach szkolnych i po wykonaniu pracy domowej oraz w dni wolne od nauki w szkole. Uzyskane odpowiedzi były zróżnicowane w zależności od płci. Chłopcy czas wolny po zajęciach szkolnych spędzają najczęściej przy komputerze (38% wyborów), w następnej kolejności – spotykając i bawiąc się z rówieśnikami (33%), oglądając ulubione programy telewizyjne (22%). Znacznie mniejsza grupa badanych woli uprawiać sport – jeździć na rowerze lub grać w piłkę (14%) oraz odpoczywać (6%), a tylko kilkoro uczniów lubi czytać książki (2%). Innych

² E. Hurlock, *Rozwój dziecka*, Warszawa, Warszawa 1985, s. 247.

wyborów dokonali badani chłopcy, gdy pytano ich o formy spędzania czasu w dni wolne od zajęć szkolnych. Wprawdzie formy pozostały te same, jednak uległa pewnej zmianie ich kolejność. Zajęcia sportowe przodują wśród chłopców jako najlepsza forma spędzania czasu (42% wyborów), na drugim miejscu znalazły się zajęcia z komputerem (32%). Popularną formą spędzania czasu wolnego jest również oglądanie programów telewizyjnych (24%). Natomiast znacznie mniej dzieci niż poprzednio, co jest zaskakujące, spotyka się z rówieśnikami (7%), niewiele, tak jak poprzednio, czyta książki (2%).

Inaczej spędzają wolny czas dziewczęta. Po zajęciach szkolnych i wykonaniu zadań domowych ulubioną formą spędzania czasu wolnego jest zabawa (46%), na którą składają się spotkania z koleżankami, wspólne zabawy, np. lalkami, gry i zabawy planszowe i inne. Dziewczęta, podobnie jak chłopcy, lubią oglądać programy telewizyjne (29%), zaś w mniejszym stopniu w czasie wolnym korzystają z komputera (16%). Nieco częściej niż chłopcy korzystają z zajęć sportowych (18%) i czytają książki (6%). W dni wolne od zajęć szkolnych pojawiają się jeszcze dwie formy spędzania czasu wolnego – odpoczynek i pomoc w pracach domowych. Tak jak poprzednio, ulubioną, choć już nie tak częstą formą spędzania czasu wolnego jest zabawa (26%). W następnej kolejności znalazły się: pomoc w pracach domowych oraz spędzanie czasu przy komputerze (po 19%). Pozostałe formy spędzania wolnego czasu przez dziewczęta to oglądanie programów telewizyjnych (17%), uprawianie sportu i odpoczynek (po 14%). Znamienny jest fakt, że chłopcy nie wymieniają pomocy w domu jako formy spędzania wolnego czasu, więc albo nie uważają jej za formę spędzania wolnego czasu, bądź też nie są przez rodziców angażowani do pomocy w pracach domowych. Interesująco przedstawia się porównanie sposobów spędzania czasu wolnego przez dzieci z ich zainteresowaniami, deklarowanymi przez nich samych. Uzyskane dane pozwalają na stwierdzenie, że zainteresowania dzieci w tym wieku, podobnie jak formy spędzania wolnego czasu, są uwarunkowane płcią. Chłopcy interesują się przede wszystkim sportem, głównie grą w piłkę i jazdą na rowerze (48%) oraz wszystkim, co ma związek z komputerem, a więc Internetem, grami komputerowymi (39% wyborów). Dużo mniejsza liczba dzieci zajmuje się kolekcjonerstwem (17%), zbierane są przede wszystkim monety i znaczki. Niewielu chłopców interesuje się przyrodą, a jeśli tak, to głównie zwierzętami, co zadeklarowało 11% badanych. Jeszcze mniej dzieci odpowiedziało, że ciekawi je motoryzacja. Takiego wyboru dokonało tylko 5% chłopców.

Inne są zainteresowania dziewcząt. Najczęściej deklarowane są zainteresowania artystyczne: 34% ankietowanych interesuje się tańcem, 30% różnymi technikami plastycznymi, 19% muzyką. Duża grupa badanych (38%) interesuje się sportem: jazdą na rowerze, na rolkach, grami i zabawami ruchowymi. Przedmiotem zainteresowań są również zwierzęta, przede wszystkim zwierzęta domowe, ich rasy, opieka nad nimi (16% wyborów). Mniej popularnym rodzajem zainteresowań dziewcząt jest kolekcjonerstwo, przede wszystkim znaczków, monet czy też materiałów przyrodniczych: kamyków, muszelek (8% wyborów).

Dokonując analiz porównawczych wyników badań dotyczących zainteresowań uczniów klas trzecich oraz sposobów spędzania przez nich wolnego czasu stwierdzono, że istnieje pewien związek między hobby a formami spędzania wolnego czasu. Nie jest on jednak tak oczywisty, jak oczekiwano. Zainteresowania dzieci nie zawsze znajdują odniesienie w tym, czym zajmują się w wolnym czasie.

Analiza danych przedstawionych powyżej wskazuje, że istnieje związek pomiędzy najczęściej deklarowanymi rodzajami zainteresowań a najbardziej ulubionymi formami spędzania przez dzieci wolnego czasu. Chłopcy interesują się przede wszystkim sportem i komputerem i w taki sposób spędzają dużą część czasu wolnego, Z zainteresowaniami tymi mają również związek deklarowane przez nich kontakty z rówieśnikami jako jedne z najczęstszych form spędzania czasu wolnego. W grupie dziewcząt związek ten nie jest tak oczywisty, bowiem najczęściej deklarowane zainteresowania artystyczne nie zawsze wiążą się z zabawą z rówieśnikami, która jest preferowaną formą spędzania przez nie czasu wolnego zarówno po lekcjach, jak i w dni wolne od nauki. Silniejszy związek widoczny jest w przypadku zainteresowań dziewcząt związanych ze sportem oraz spędzaniem wolnego czasu na zajęciach z tym związanych. Pozostałe zamiłowania w obu grupach dzieci nie znalazły odniesienia w tym, czym zajmują się w czasie wolnym. Tak więc, pomimo zadeklarowanych przez dzieci zainteresowań kolekcjonerskich oraz przyrodniczych, dzieci nie zajmują się nimi w czasie wolnym.

Podsumowując analizy wyników badań należy stwierdzić, że zainteresowania uczniów kończących etap edukacji wczesnoszkolnej trudno określić jako bogate i różnorodne, są one zdominowane przez zabawy i zajęcia z komputerem jako jednymi z najważniejszych sposobów spędzania czasu wolnego. Pozostałe rodzaje deklarowanych przez dzieci zainteresowań mają niewielki związek ze sposobami spędzania przez nie wolnego czasu. Pozytywny jest natomiast fakt, że badani nie tylko deklarują duże zainteresowanie sportem i zajęciami ruchowymi, lecz zajęcia te należą również do ulubionych form spędzania przez nich czasu wolnego. Dzieci w tym wieku, ze względu na wysoki poziom aktywności fizycznej, a co za tym idzie ogromną potrzebę ruchu, powinny mieć zapewnione jak najwięcej zajęć tego typu.

Prezentowane wyniki badań powinny zainteresować zarówno nauczycieli, jak i rodziców dzieci w młodszym wieku szkolnym. Powinni oni więcej uwagi i troski poświęcić wzbogacaniu i rozwijaniu zainteresowań dziecka, co jest istotne dla jakości jego teraźniejszego i przyszłego życia.

Mirosława Parlak
Elżbieta Zyzik

Bibliografia:

- Gurycka A., *Rozwój i kształtowanie zainteresowań*, Warszawa 1978.
Hurlock E., *Rozwój dziecka*, Warszawa 1985.